

ПРО НАДІЙНІСТЬ МЕТАЛЕВИХ ЛІНІЙНИХ ЧАСТИН МАГІСТРАЛЬНИХ ТРУБОПРОВІДІВ

Пічугін С.Ф., *д.т.н., проф.*, Пашинський В.А., *д.т.н., проф.*,
Бескровна Ж.Ю., *аспірант*

*Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка, Україна*

Відмови магістральних нафтопроводів призводять до повної або часткової зупинки перекачування нафти, порушують нормальну роботу нафтопереробних заводів і нафтобаз. Аварії, які відбуваються внаслідок відмов, супроводжуються розливанням нафти та нафтопродуктів. Вони наносять значний збиток навколишньому середовищу и здатні призвести до вибухів і пожеж з катастрофічними наслідками. По цій причині забезпечення надійної роботи магістральних нафтопроводів являється однією із головних задач при їх експлуатації.

З досвіду експлуатації виявлено, що найбільш небезпечним фактором, який впливає на надійність магістрального нафтопроводу, є корозійний знос труби. Внутрішньотрубна діагностика являється одним із найефективніших методів контролю за процесами корозії і дозволяє з достатньою для практики точністю виявити положення і величину дефектів типу втрати металу по трасі трубопроводу.

На фото 1 зображений фрагмент нафтопроводу з дефектами корозійного походження.

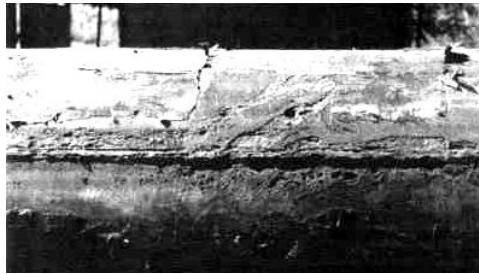

Фото 1. Ураження нафтопроводу дефектами корозійного походження

В даній роботі був виконаний аналіз корозійного пошкодження секцій (труб) вибраної ділянки за результатами внутрішньотрубно́ї діагностики, що дав змогу провести ймовірнісний розрахунок конструкції нафтопроводу як системи з послідовним з'єднанням елементів [3].

Розглядалася ділянка магістрального нафтопроводу діаметром 1020 мм, що має тривалий термін експлуатації (з 1978 року) та значні експлуатаційні пошкодження. Проектна товщина стінки труби – 9 мм.

Проектний тиск в трубопроводі складає 5,4 МПа. Труби виготовлені зі сталі марки 17Г1С. Ділянка довжиною 842 м поділена на 88 секцій відповідно до стандартних розмірів заводських труб.

На рис. 1 та рис. 2 зображені розподіли корозійних дефектів по глибині та довжині досліджуваного трубопроводу.

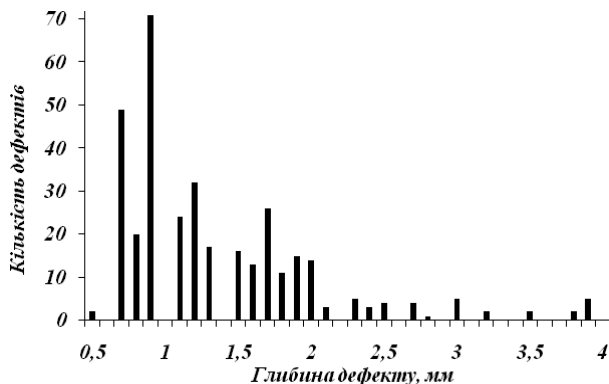

Рис. 1. Гістограма розподілу глибини корозійних пошкоджень

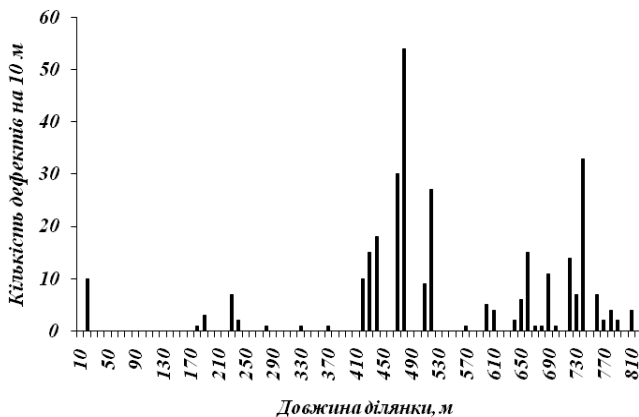

Рис. 2. Діаграма розподілу корозійних пошкоджень по довжині трубопроводу

Згідно [1] труби з дефектами глибиною більше 10 % від товщини стінки підлягають ремонту. В даному випадку половина виявлених дефектів перевищують це значення й тому є небезпечними.

Оцінку надійності магістрального трубопроводу було проведено на основі аналізу резерву міцності, який був визначений з умови

$$\tilde{Y} = \tilde{R} - \tilde{S} = \tilde{R}_y - \tilde{\sigma}_i \geq 0, \quad (1)$$

де $\tilde{R}_y$ – випадкова величина межі текучості сталі трубопроводу; $\tilde{\sigma}_i$ – випадкова величина напружень від зовнішнього навантаження.

Розрахунковими випадковими величинами вважалися межа текучості сталі трубопроводу $\tilde{R}_y$ і внутрішній тиск у магістральному трубопроводі $\tilde{p}$. Товщина стінки труби δ в межах елементарної ділянки трубопроводу вважалася детермінованою величиною, рівною фактично вимірній залишковій товщині стінки з урахуванням корозійного пошкодження.

Для ймовірнісних розрахунків було визначено математичне сподівання і стандарт розрахункового опору сталі.

Функція випадкових напружень згідно з [6]

$$\tilde{\sigma}_i(\tilde{p}) = \sqrt{\left(\frac{n\tilde{p}D_{\text{вн}}}{2\delta}\right)^2 + \left(\mu\frac{n\tilde{p}D_{\text{вн}}}{2\delta} - \alpha E\Delta t\right)^2} - \frac{n\tilde{p}D_{\text{вн}}}{2\delta} \left(\mu\frac{n\tilde{p}D_{\text{вн}}}{2\delta} - \alpha E\Delta t\right). \quad (2)$$

Тоді функція резерву міцності магістрального нафтопроводу має вигляд

$$\begin{aligned} \tilde{Y}(\tilde{R}_y; \tilde{p}) = \tilde{R}_y - \\ - \sqrt{\left(\frac{n\tilde{p}D_{\text{вн}}}{2\delta}\right)^2 + \left(\mu\frac{n\tilde{p}D_{\text{вн}}}{2\delta} - \alpha E\Delta t\right)^2} - \frac{n\tilde{p}D_{\text{вн}}}{2\delta} \left(\mu\frac{n\tilde{p}D_{\text{вн}}}{2\delta} - \alpha E\Delta t\right). \end{aligned} \quad (3)$$

Згідно з [6] математичне сподівання і стандарт функції (3) для сталевих магістральних трубопроводів можна визначати за такими формулами:

$$\bar{Y} = Y(\bar{R}_y, \bar{p}); \quad \hat{Y} = \sqrt{A_1^2 \hat{R}^2 + A_2^2 \hat{p}^2},$$

$$\text{де } A_1 = \left. \frac{\partial Y}{\partial R} \right|_{R=\bar{R}} = 1,$$

$$A_2 = \frac{\partial Y}{\partial p} \Big|_{p=\bar{p}} = - \frac{1}{\sqrt{\left(\frac{n\bar{p}D_{\text{вн}}}{2\delta}\right)^2 + \left(\mu \frac{n\bar{p}D_{\text{вн}}}{2\delta} - \alpha E \Delta t\right)^2} - \frac{n\bar{p}D_{\text{вн}}}{2\delta} \left(\mu \frac{n\bar{p}D_{\text{вн}}}{2\delta} - \alpha E \Delta t\right)} \times$$

$$\times \left[2 \left(\frac{n\bar{p}D_{\text{вн}}}{2\delta}\right) \frac{nD_{\text{вн}}}{2\delta} + 2 \left(\mu \frac{n\bar{p}D_{\text{вн}}}{2\delta} - \alpha E \Delta t\right) \frac{\mu nD_{\text{вн}}}{2\delta} - \frac{nD_{\text{вн}}}{2\delta} \left(\mu \frac{n\bar{p}D_{\text{вн}}}{2\delta} - \alpha E \Delta t\right) - \right.$$

$$\left. - \frac{n\bar{p}D_{\text{вн}}}{2\delta} \cdot \mu \frac{nD_{\text{вн}}}{2\delta} \right]$$

Далі розраховувалася характеристика безпеки $\beta = \frac{\bar{Y}}{Y}$ [4, 5] та визначалися ймовірності безвідмовної роботи кожної секції (елементарної ділянки) трубопроводу, значення яких наведені на рисунку 3.

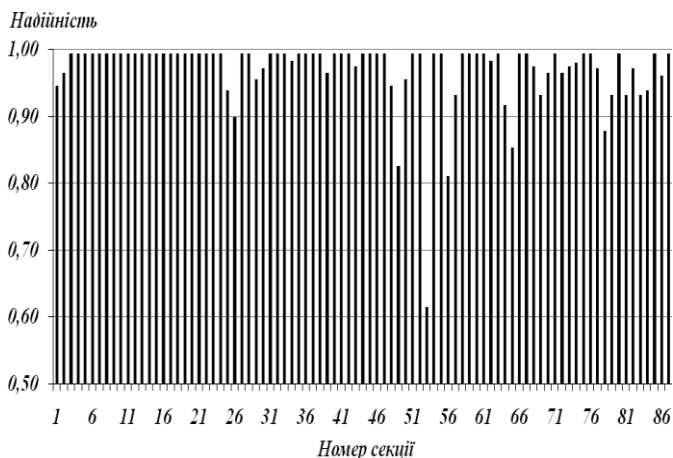

Рис. 3. Імовірність безвідмовної роботи (надійність) секцій трубопроводу

Якщо відмови окремих секцій в основному визначаються величиною корозійних уражень, їх можна вважати незалежними подіями. Відмова хоча б однієї секції викликає відмову всієї системи, тому конструкцію трубопроводу можна подати у вигляді системи з послідовним з'єднанням секцій. У такому випадку ймовірність безвідмовної роботи трубопроводу визначається за формулою

$$P_m = \prod_{i=1}^m P_i = \prod_{i=1}^m (1 - Q_i) \quad (4)$$

де m – число послідовно з'єднаних секцій трубопроводу.

Особливістю конструкції трубопроводу є те, що усі секції працюють під однаковим внутрішнім тиском. Це обумовлює тісну корельованість відмов окремих секцій, включно до їх повної залежності. Годі визначальною подією є відмова найслабкішої секції, яка має найбільші корозійні пошкодження. Імовірність безвідмовної роботи трубопроводу дорівнює ймовірності безвідмовної роботи найслабкішої секції

$$P_m \leq \min(P_i) \quad (5)$$

Для розглянутого трубопроводу за (5) отримане значення ймовірності безвідмовної роботи $P=0,615$. Згідно з [2] такий рівень надійності є недостатнім і свідчить про неможливість подальшої експлуатації трубопроводу без проведення ремонтно-відновлювальних робіт.

Висновок. В результаті проведених досліджень рекомендовано визначати ймовірність безвідмовної роботи лінійної частини трубопроводу за показником надійності секції, яка отримала найбільші корозійні пошкодження в процесі експлуатації.

Summary

This article examines the reliability of steel pipelines under operational damages. Pipeline with significant corrosion damages was calculated in this paper. The structure of the pipeline was supplied as a system of series-connected sections. This enabled to determine the reliability of the pipeline as the reliability of the most damaged section.

1. ВБН В.3.1-00013741-07:2007/ Мінпаливенерго України. Магістральні нафтопроводи. Методи ремонту дефектних ділянок.

2. ДБН В.1.2-14-2009 „Загальні принципи забезпечення надійності та конструктивної безпеки будівель, споруд, будівельних конструкцій та основ”. – К., 2009. - 47 с.

3. Райзер В.Д. Расчет и нормирование надежности строительных конструкций. – М.: Стройиздат, 1995. – 352 с.

4. Ржаницын А.Р. Теория расчета строительных конструкций на надежность. – М.: Стройиздат, 1978. – 239 с.

5. Пичугин С.Ф. Надежность стальных конструкций производственных зданий: монография. / С.Ф. Пичугин. – Полтава: ООО ”АСМИ”, 2009. – 452 с.

6. Пичугин С.Ф. Оцінка лінеаризації функції надійності сталевого магістрального трубопроводу. / С.Ф. Пичугін, О.Є. Зима // Збірник наукових праць (галузево машинобудування, будівництво). – Вип. 24. – Полтава: ПолтНТУ, 2009 – С. 65 – 71.